

Türk Toplumunda Boşanma Olgusu: Sosyoloji ve Sosyal Hizmet Perspektifinden Bir Değerlendirme

Engin GÜNEŞ*

ÖZ

Bu çalışma, Türk toplumundaki boşanma olgusunu sosyoloji ve sosyal hizmet perspektiflerinden ele almaktadır. Boşanma, bireylerin yaşamında önemli bir dönüm noktasıdır. Boşanma, yalnızca iki kişi arasındaki hukuki bir ayrılık değil, aynı zamanda sosyal rollerin, ilişkilerin ve yaşam biçimlerinin yeniden tanımlandığı bir süreçtir. Bu makalede, boşanmanın nedenleri ve sonuçları alan yazındaki katılımcı ifadeleri doğrultusunda ele alınmaktadır. Bu derleme çalışması, nitel bir yaklaşım benimseyerek literatür taraması ve ikincil veri analizi yöntemleriyle yürütülmüştür. Çalışmanın bulguları; boşanmanın yalnızca eşler arasındaki ilişkiyi değil, aynı zamanda çocuklar, geniş aile ve toplum üzerindeki etkilerini de ortaya koymaktadır. Boşanma, bireysel bir karar gibi görünse de kültürel normlar, ekonomik koşullar, toplumsal cinsiyet rolleri ve hukuki süreçler gibi çok boyutlu etkenlerle şekillenmektedir. Boşanmanın kadınlar, erkekler ve çocuklar üzerinde farklı etkileri olmaktadır ve boşanma aile içindeki düzenin yeniden şekillendiği bir süreçtir. Sosyal hizmet uzmanlarının bu süreçteki rolü, ailelerin yeniden yapılandırılması ve psikososyal destek sağlanması açısından kritik öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Boşanma, Çocuk, Aile, Kadın, Erkek.

Başvuru / Kabul: 15 Eylül 2025 / 14 Kasım 2025

Atıf: Güneş, E. (2025). Türk Toplumunda Boşanma Olgusu: Sosyoloji ve Sosyal Hizmet Perspektifinden Bir Değerlendirme, *Habitus Toplumbilim Dergisi*, Toplumsal Tedkikler Özel Sayısı, 281-304.

The Phenomenon of Divorce in Turkish Society: An Evaluation from the Perspectives of Sociology and Social Work

ABSTRACT

This study addresses the phenomenon of divorce in Turkish society from the perspectives of sociology and social work. Divorce represents a significant turning point in individuals' lives. It is not merely a legal separation between two people, but also a process in which social roles, relationships, and lifestyles are redefined. In this article, the causes and consequences of divorce are discussed based on participant statements found in the literature. This review article adopts a qualitative approach and is conducted through literature review and secondary data analysis methods. The findings of the study reveal that divorce affects not only the relationship between spouses but also has implications for children, extended family, and society. Although divorce may appear to be an individual decision, it is shaped by multidimensional factors such as cultural norms, economic conditions, gender roles, and legal processes. Divorce has different impacts on women, men, and children, and it is a process in which the internal structure of the family is reshaped. The role of social workers in this process is critically important in terms of family restructuring and providing psychosocial support.

Keywords: Divorce, Child, Family, Woman, Man.

Received / Accepted: 15 September 2025 / 14 November 2025

*Dr. Öğretim Üyesi Selçuk Üniversitesi, Beyşehir Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü, Konya. E-mail: engin.gunes@selcuk.edu.tr ORCID: [0000-0002-2171-0066](https://orcid.org/0000-0002-2171-0066), ROR ID: <https://ror.org/045hgzm75>

Citation: Güneş, E. (2025). The Phenomenon of Divorce in Turkish Society: An Evaluation from the Perspectives of Sociology and Social Work, *HABITUS Journal of Sociology*, Social Studies Special Issue, 281-304.

GİRİŞ

Boşanma, bireylerin evlilik ilişkisini sonlandırma kararıdır ve bu karar birçok dini, kültürel ve toplumsal faktör tarafından etkilenmektedir. Özellikle Türk ve İslam toplumlarında boşanma kararı, bireyin sadece kişisel değil aynı zamanda toplumsal sorumluluklarıyla da ilişkilidir. Boşanma, modern toplumlarda giderek artan bir sosyal olgu halini almıştır. Türkiye’de ise bu süreç, geleneksel aile yapısı, kültürel değerler ve toplumsal baskılar nedeniyle daha karmaşık bir biçimde yaşanmaktadır. Bu makalede, boşanmanın nedenleri, sonuçları ve sosyal hizmet uygulamaları bağlamında değerlendirmesinin yapılması amaçlanmaktadır. Türk toplumunda boşanma, çok boyutlu bir sosyal olgudur. Sosyoloji ve sosyal hizmet literatürü, boşanmanın nedenlerini ve sonuçlarını kapsamlı biçimde ele almaktadır. Bu süreçte sosyal hizmet uzmanlarının rolü, ailelerin yeniden yapılandırılması ve bireylerin psikososyal olarak desteklenmesi açısından hayati öneme sahiptir.

Bu çalışma, evlilik ilişkisinin sonlanma nedenlerini ve boşanma sonrası bireylerin yaşadığı sosyal, psikolojik ve toplumsal etkileri incelemektedir. Literatüre göre; iletişim eksikliği, maddi sorunlar ve toplumsal baskılar gibi etkenler, evliliğin sonlanmasında belirleyici rol oynamaktadır. Boşanma sonrası süreçte bireylerin yaşadığı zorluklar, cinsiyet rollerine göre farklılık göstermektedir. Boşanma, bireylerin yaşamında önemli bir dönüm noktasıdır. Sadece eşler arasındaki hukuki bir ayrılık değil, aynı zamanda sosyal rollerin, ilişkilerin ve yaşam biçimlerinin yeniden tanımlandığı bir süreçtir. Bu makalede, boşanmanın nedenleri ve sonuçları literatürdeki katılımcı ifadeleri doğrultusunda sosyolojik bir perspektifle ele alınmaktadır.

Sosyoloji ve Sosyal hizmet alan yazınında boşanma, bireylerin toplumsal rollerindeki değişim, ekonomik bağımsızlık, kentleşme ve bireyselleşme gibi faktörlerle ilişkilendirilmiştir. Elmas ve Adak (2020), kadınların eğitim düzeyinin artması ve ekonomik bağımsızlık kazanmalarının evlilik içindeki güç dengelerini değiştirdiğini vurgularken Yıldırım (2023) boşanma nedenlerini hukuki temellere dayandırarak, şiddetli geçimsizlik, terk ve zina gibi gerekçeleri ön plana çıkarmaktadır. Boşanma sürecinde ailelerin yaşadığı psikososyal sorunlar, sosyal hizmet uzmanlarının müdahalesini gerekli kılmaktadır. Türkiye Boşanma Nedenleri Araştırma (TBNA 2014) raporu, boşanma sürecinde ailelerin destek ihtiyacını ortaya koyarken, Ayhan (2018) çocukların bu süreçteki kırılganlığını ve destek mekanizmalarının önemini vurgulamaktadır. Özcan (2020) boşanmanın çocuklar üzerinde duygusal dalgalanmalara,

Türk Toplumunda Boşanma Olgusu: Sosyoloji ve Sosyal Hizmet Perspektifinden Bir Değerlendirme

akademik başarısızlığa ve sosyal ilişkilerde bozulmaya yol açabileceğinden bahsetmektedir. Demirel (2020), boşanma sürecinde erkeklerin duygularını bastırarak profesyonel destek almaktan kaçındığını ve bu durumun erkeklik normlarıyla doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Arıkan (1996), bireylerin evlilikten net yarar beklentisiyle hareket ettiklerini ve bu beklentilerin karşılanmaması durumunda boşanmanın cazip hale geldiğini belirtmektedir. Aktaş ve Uray (2021), boşanmış erkeklerin deneyimlerini ataerkil yapı ve hegemonik erkeklik kavramları üzerinden değerlendirmiştir. Bu çalışma, boşanmanın erkekler için de sosyal bir kırılma noktası olabileceğini göstermektedir. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (KCDP 2024) verilerine göre, boşanma süreci erkeklerin otorite kaybı korkusunu tetiklemekte ve bu durum bazı erkekleri şiddete yönlendirmektedir. Soygan (2019), boşanmış kadınların büyük bir kısmının ekonomik nedenlerle baba evine dönmek zorunda kaldığını ve bu durumun kadınların bağımsızlık mücadelesini zorlaştırdığını ifade etmektedir.

Bu çerçevede, Härkönen (2015), boşanmayı yalnızca hukuki bir ayrılık değil, aynı zamanda bireylerin sosyal rollerinin, ilişkilerinin ve hayat biçimlerinin yeniden tanımlandığı bir geçiş dönemi olarak tanımlamaktadır. Rosenfeld ve Roesler (2023), ABD’de 1950–2017 süreci boyunca boşanmada eğitim düzeyi, evlilik yaşı ve evlilik öncesi birlikte yaşamının ayrılık riskine etkisini vurgulamış; bu değişkenlerin boşanma oranlarındaki değişimleri anlamada belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Tharakan (2025), Kerala örneğinde boşanmanın ekonomik, kültürel ve sosyal boyutlardaki etkilerini derinlemesine analiz etmiş; Cooney (2022) ise boşanmanın yaşam evrelerine göre değişen etkilerini sosyal hizmet uygulamaları bağlamında değerlendirmiştir. İran bağlamında yapılan nitel bir çalışmada ise, Khojasteh Mehr ve arkadaşları (2025), boşanma kararının bireylerde duygusal çatışma, kültürel baskı ve toplumsal normlarla şekillendiğini; özellikle kadınların süreç boyunca daha fazla sosyal dışlanma ve psikolojik travmayla karşılaştığını belirtmişlerdir. Ayrıca, Mehr ve arkadaşlarının aynı makalede vardığı bir diğer önemli bulgu da çiftlerin boşanma süreci başlatsalar dahi, bazı durumlarda evliliği sürdürmeye yönelik uzlaşma kararı alabildikleridir.

TÜİK’in 2024 yılına ait evlenme ve boşanma istatistiklerine göre Türkiye’de aile yapısında önemli değişimler yaşanmaktadır. Türkiye’de 2024 yılında 568.395 kişi evlenmiş ve aynı yıl 187.343 çift boşanmıştır; bu sayı 2023’e göre %8 artış anlamına gelmektedir. Kaba evlenme hızı: Binde 6,65. Kaba boşanma hızı: Binde 2,19 ile son yılların en yüksek seviyesine çıkmıştır. Boşanmaların %33,7’si evliliğin ilk 5 yılında, %21,3’ü ise 6-10 yıl arasında gerçekleşmektedir. Bu durum, evliliklerin ilk yıllarının en kırılgan dönem olduğunu

göstermektedir. Erkeklerde ortalama evlenme yaşı: 28,3 iken kadınlarda ortalama evlenme yaşı: 25,8 yaş farkı: Ortalama 2,5 yıl olarak belirlenmiştir. Boşanma sonucu velayet verilen çocuk sayısı: 186.536 velayetlerin %74,4'ü anneye, %25,6'sı babaya verilmiştir TÜİK (2024). İlgili alan yazın incelendiğinde, dini anlayışın bireylerin boşanmadan ziyade evliliği sürdürme yönünde etkilediği görülmektedir. Türk ve İslam toplumunda eşin hatalarına, anlayışsızlığına, evliliğe yönelik sorumluluklarını yeterince yerine getirmemesine karşı gösterilen sabrın hem dünyada hem de ahirette Yaratıcı tarafından ödüllendirileceğine ilişkin dini anlayış, bireylerin boşanma kararını ertelemelerine neden olmaktadır. Dini anlayışın etkisiyle aile büyükleri, boşanma eğilimi olan evli bireylere karşı evliliği sürdürme yönünde baskı yapmaktadır. Bu baskı, bireyin boşanma düşüncesini bir süre daha ötelemesine ve sorunların üzerine örtü çekmesine neden olmaktadır. Dini anlayış ve toplum baskısı, bireylerin boşanma kararını ertelemelerine neden olmakta, bu da evlilikte çözilemeyen sorunların daha da derinleşmesine yol açmaktadır. Bu nedenle, evlilik sorunları yaşayan bireylerin profesyonel destek alması önem arz etmektedir. Bu bağlamda sosyal çalışmacılar, boşanma sürecinde danışmanlık, kriz müdahalesi ve yönlendirme gibi roller üstlenmektedir.

Bu araştırma, nitel bir yaklaşım benimseyerek literatür taraması ve ikincil veri analizi yöntemleriyle yürütülmüştür. Çalışmada: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'in 2020 sonrası boşanma istatistikleri incelenmiştir. Boşanma sebebiyle işlenen kadın cinayetleriyle ilgili Türk Kadın Dernekleri Federasyonu (TKDF) ve Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (KCDP) raporları değerlendirilmiştir. Boşanma sürecinde sosyal hizmet uzmanlarının müdahale biçimleri, vaka analizleri üzerinden ele alınmıştır. Dini etkiler, İslam, Hristiyanlık ve Musevilik bağlamında karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Dini İnanışların Boşanma Hükümleri

İslam'da evlilik teşvik edilen bir kurumdur; boşanma ise hoş karşılanmayan ancak zorunlu hallerde caiz görülen bir uygulamadır. Kur'an'da boşanma süreci detaylı şekilde düzenlenmiştir. Talâk (boşama) erkek tarafından gerçekleştirilir; kadın ise hul' yoluyla boşanma talebinde bulunabilir. Boşanma üç aşamalı talâk sistemiyle yürütülür. İlk iki boşamada eşler tekrar evlenebilirken, üçüncü boşamadan sonra tekrar evlenebilmek için kadının başka biriyle evlenip boşanması gerekir. Üçüncü talâktan sonra eşlerin doğrudan evlenmesi mümkün olmamaktadır. Bu uygulama, evliliğin ciddiyetini korumak ve boşanmayı keyfi hale getirmemek amacıyla getirilmiştir (Kahraman 2022). Boşanma sonrası kadınlar iddet süresi beklemek zorundadır. Bu süre, üç hayız dönemi, hamilelik süresi veya eşin vefatında dört ay on gündür. Bu süre içinde eşler barışma niyetindeyse yeniden evlenebilirler

Türk Toplumunda Boşanma Olgusu: Sosyoloji ve Sosyal Hizmet Perspektifinden Bir Değerlendirme

(İslam ve İhsan 2023). Kur'an, boşanma sürecinde tarafların medeni bir şekilde ayrılmasını öğütler. Eşlerin birbirlerine karşı haklarını iade etmede adil ve dürüst olmalarını şart koşar.

Hristiyanlıkta ruhbanlık esastır eğer kadın ve erkek cinsel arzularına gem vurabiliyorlarsa bekar kalmaları daha evladır. Bu bağlamda evlilik Tanrı tarafından kutsanmış bir birliktelik olarak görülür. Katolik mezhebinde boşanma kesinlikle yasaktır; yalnızca evliliğin geçersiz sayılması (anlaşmanın iptali) mümkündür. Protestan ve Ortodoks mezheplerinde ise zina, terk gibi sebeplerle boşanma kısıtlı olarak mümkündür. Kitab-ı Mukaddes'te "Tanrı'nın birleştirdiğini insan ayırmamalıdır" ilkesi temel alınır (Yılmaz 2025). Hristiyan öğretilerinde elinizden geliyorsa evlenmeyin şayet evlendiyseniz boşanmayın denilmektedir.

Yahudi hukukunda ise boşanma mümkündür ancak sadece erkek tarafından başlatılabilir. Boşanma işlemi "get" adı verilen dini boşanma belgesiyle yapılır. Kadın, kocasının rızası olmadan boşanamaz. Bu durum, kadının evliliği fiilen sürdüremese bile hukuken evli sayıldığı ve yeniden evlenemediği "aguna" problemi olarak bilinir. Aguna durumunda kadın, kocasının boşamayı reddetmesi nedeniyle evliliği sonlandıramaz. Yahudi hukukunda mahkeme kararı boşanma için yeterli değildir; kadının özgürleşmesi için kocanın "get" belgesini vermesi şarttır (Ullah 2018). Bu durum, kadının özgürlüğünü ciddi şekilde kısıtlayan bir hukuki boşluk yaratmaktadır.

İslam, Hristiyanlık ve Yahudilikte boşanma hükümleri, her dinin teolojik temelleri ve toplumsal yapıları doğrultusunda şekillenmiştir. İslam'da boşanma daha sistematik ve hukuki bir süreçken, Hristiyanlıkta mezhepsel farklılıklar belirleyicidir. Yahudilikte ise boşanma dini belgelerle yürütülür ve kadının boşanma hakkı sınırlıdır. Bu farklılıklar, dinî normların aile yapısı üzerindeki etkisini göstermektedir. Özellikle İslam toplumlarında; sabır ve ödül anlayışı dini açıdan bir sakınca olmamasına rağmen boşanma kararının ertelenmesine neden olmaktadır.

Evlilik, tarihsel olarak dinî normlar ve kültürel gelenekler çerçevesinde şekillenmiş bir kurumdur. Hristiyanlık, Musevilik ve İslamiyet gibi büyük din sistemlerinde boşanma, farklı kurallar ve etik anlayışlarla düzenlenmiş; kimi zaman sınırlı, kimi zaman ise belirli koşullarda meşru görülmüştür. Ancak 18. yüzyılda başlayan Sanayi Devrimi ile toplumsal yapının dönüşmesi, bireycilik anlayışının güç kazanması ve kadınların ekonomik hayata katılımının artması gibi faktörler, boşanma olgusunun moderniteyle birlikte yeniden tanımlanmasına

neden olmuştur. Bu dönüşüm, boşanmanın yalnızca dinî ve kültürel bir mesele olmaktan çıkarak, hukuki, sosyolojik ve psikolojik boyutları olan bir toplumsal olgu haline gelmesini sağlamıştır.

Toplumsal Yapının Dönüşümü ve Aile İlişkilerine Etkisi

Sanayileşme ile tarım toplumlarında yaygın olan geniş aile yapısı zamanla yerini çekirdek aileye bırakmıştır. Kırsaldan kentlere göç, aile bireylerinin birlikte yaşamasını zorlaştırmıştır. Aile, üretim birimi olmaktan çıkarken; bireyler fabrikalarda işçi olarak çalışmaya başlamıştır. Kadınlar ve çocuklar da iş gücüne katılmış, bu da aile içi rollerin yeniden tanımlanmasına neden olmuştur. Kadınlar, ev dışında çalışmaya başlayınca geleneksel “ev kadını” rolü sorgulanmaya başlamıştır. Bu süreç, kadın hakları hareketlerinin temelini oluşturmuştur. Süreç sonunda çocuklar artık ekonomik katkı sağlayan bireyler değil, eğitim alması gereken bireyler olarak görülmeye başlanmış ve zorunlu eğitim sistemleri yaygınlaşmıştır.

Günümüz toplumlarında, küreselleşmenin de etkisiyle aile yapısının yeni formlara evrildiği ve dönüştüğü gözlemlenmektedir. Bu bağlamda geleneksel aile anlayışından uzaklaşmakta evlilik dışı birliktelikler, tek ebeveynli aileler ve evlilik dışı çocuk dünyaya getirmeler yaygınlaşmaktadır. “Aile” kavramının daha esnek ve bireysel tercihlere daha uygun olmasına yönelik çabalar olduğu gözlemlenmektedir. Bu anlamda cinsiyet seçimi, eşcinsel evlilikler, bireysel yaşam kültürünün popülerleşmesi, evliliğin ve çocuk sahibi olmanın tercihlere bırakılması geleneksel anlamdaki aile mefhumunu zayıflatmaktadır. Kadınlar eğitim, kariyer ve ekonomik bağımsızlık açısından daha güçlü konuma gelmiştir. Bu bağlamda evlilik ve annelik rolleri yeniden tanımlanmaktadır. Dijital araçlar, aile içi iletişimi kolaylaştırırken yüz yüze etkileşimi azaltmaktadır. Sanal aile bağları ve çevrimiçi ebeveynlik gibi yeni kavramlar ortaya çıkmaktadır. Modern toplumlarda yaşanan bu hızlı dönüşüm, aile yapısını ve evlilik kurumunu doğrudan etkilemiş geleneksel aile rolleri sorgulanır hale gelmiş ve evlilik içi ilişkilerin yeniden tanımlanmasına neden olmuştur (Elmas ve Adak 2020; Özdemir 2025; Amoto 2010). Bu dönüşüm, bireylerin evlilikten beklentilerini de değiştirmiş; artık sadece ekonomik birliktelik değil, duygusal tatmin, bireysel gelişim ve karşılıklı anlayış da evliliklerin temel dinamikleri haline gelmiştir.

Evliliklerin erken yıpranmasında duygusal bağın zayıflaması, iletişim sorunları ve bireylerin sosyo-kültürel değerlerindeki farklılıklar önemli rol oynamaktadır. Özellikle sosyal medya ve dijital platformların yaygınlaşması, bireylerin ilişkilerinde yüzeyselliğe neden olmakta; beden ve imaj üzerinden kurulan kimlikler, ilişkilerde gerçeklikten uzak beklentiler

Türk Toplumunda Boşanma Olgusu: Sosyoloji ve Sosyal Hizmet Perspektifinden Bir Değerlendirme

yaratmaktadır (Aksan 2025; Uğur 2014; Birol, Temel ve Aydın 2014). Bu durum, evlilikte karşılıklı güvenin ve bağlılığın zedelenmesine yol açmaktadır. Ayrıca ekonomik krizler, işsizlik ve gelir dengesizlikleri gibi yapısal sorunlar da evlilikleri baskı altına almakta, bireylerin psikolojik dayanıklılığını azaltmaktadır (Ayhan 2018). Toplumsal cinsiyet rolleri, boşanma sürecinde özellikle erkekler açısından belirleyici bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Geleneksel erkeklik normları, erkeklerin duygularını bastırmalarını, güçlü görünmelerini ve sorunlarını paylaşmamalarını teşvik etmektedir (Aktaş ve Uray 2021; Demirel 2020). Bu durum, erkeklerin boşanma sürecini içselleştirerek yalnız yaşamalarına ve psikolojik destek aramaktan kaçınmalarına neden olmaktadır. Ayrıca, “kadın çalışsa bile evin ekonomik sorumluluğu erkektedir” ya da “kadın ev işlerinde yeterli olmalıdır” gibi kalıplaşmış düşünceler, evlilikteki eşitlik ilkesine zarar vermekte ve çatışmaları artırmaktadır (Yıldırım 2023).

Boşanma kararında ekonomik beklentilerin karşılanmaması da önemli bir etkidir. Kadın ve erkeğin evlilikten hem maddi hem de duygusal beklentilerinin uyuşmaması, ilişkide tatminsizlik yaratmakta ve boşanmayı kaçınılmaz hale getirmektedir (Kaya 2016; Soygan 2019). Kadının ekonomik bağımsızlık kazanması, bazı erkekler tarafından tehdit olarak algılanmakta ve bu durum evlilikte güç dengesini sarsmaktadır. Öte yandan, ekonomik bağımsızlık kadınlara boşanma sonrası yaşamlarını sürdürebilme gücü kazandırmakta, bu da boşanma kararını daha uygulanabilir kılmaktadır (Uyar ve Yıldırım 2022).

Boşanma süreci kadın ve erkekleri farklı şekillerde etkilemektedir: Erkekler, çocuklarından uzak kalma, hasret duygusu, eğitim süreçlerine katılamama gibi sorunlar yaşamaktadır. Kadınlar ise çocuklarını tek başına yetiştirme, nafaka mücadelesi ve toplumda “dul kadın” imajı ile baş etme gibi zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu farklılıklar, toplumsal cinsiyet rollerinin boşanma sürecindeki etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Aile sisteminin alt gruplarından olan çocuklar, kadın ve erkeğin kök aileleri ve toplumsal çevre de boşanma olgusundan etkilenmektedir.

Toplumsal Baskının Evlilikleri Yıpratması

Toplum baskısı, özellikle evli çiftler üzerinde sosyal normlara uymaları yönünde yapılan dolaylı veya doğrudan toplumsal baskılardır. Bu baskılar kültürel, dini, ekonomik ve geleneksel değerlerle şekillenebilir.

Çocuk Sahibi Olma Baskısı: Hadi artık çocuk yapın. Evleneli kaç yıl oldu, hâlâ çocuk yok mu? Özellikle kadınlara yönelik “anne olma” rolü üzerinden yapılan baskılar.

Cinsiyet Rollerı Üzerinden Baskı: Kadının ev işleriyle ilgilenmesi, erkeğin çalışması gerektiği yönündeki beklentiler. Kocanın yemek mi yapıyor? Erkek adam mutfaka girmez. Kadın dediğin evini çekip çevirmeli.

Giyim ve Davranış Baskısı: Kadının giyimi, makyajı, dışarı çıkma sıklığı gibi konularda toplum tarafından yorum yapılması. Evli kadın böyle giyinmez. Kocası izin mi veriyor dışarı çıkmasına?

Aile İlişkileri ve Ziyaretler: Aile büyüklerini yeterince ziyaret etmeme ya da onların sözünü dinlememe durumunda eleştirilme. Kaynananı hiç görmüyoruz, küs müsünüz? Aileye karşı saygısızlık olur böyle şey.

Ekonomik Durum ve Tüketim Alışkanlıkları: Araba, ev, tatil gibi harcamalar üzerinden kıyaslama ve dedikodu. Yeni araba almışlar, demek ki paraları var. Bu kadar sık dışarı çıkıyorlar, nasıl geçiniyorlar acaba?

Boşanma veya Ayrılık Durumunda Baskı: Boşanma fikrine karşı yoğun toplumsal tepki. Evli insanlar sorunlarını çözer, boşanmak ne demek? Çocuklar için sabretmelisiniz.

Topluma Uyum Sağlama Baskısı: Komşuluk ilişkileri, düğünlere katılım, bayram ziyaretleri gibi sosyal etkinliklere katılma zorunluluğu. Hiç kimseyle görüşmüyorlar, çok soğuk insanlar. Bayramda bile gelmediler, ayıp oldu.

Toplum baskısının evli çiftler üzerindeki etkileri hem bireysel hem de ilişkisel düzeyde ciddi sonuçlar doğurabilir. Bu etkiler psikolojik, sosyal ve hatta ekonomik boyutlara ulaşabilir. Bu bağlamda başlıca etkiler:

Stres ve kaygı: Sürekli yargılanma hissi, çiftlerde gerginlik yaratır. Özgüven kaybı: Özellikle kadınlar, giyim-kuşam ya da annelik gibi konularda eleştirildiklerinde kendilerini yetersiz hissedebilir. Depresyon riski: Uzun süreli sosyal baskı, bireylerde depresif belirtilere yol açabilir. Kendi kararlarını sorgulama: Çiftler, Toplum baskısı nedeniyle kendi yaşam tercihlerini sorgulamaya başlayabilir.

Çatışmaların artması: Dış baskılar, çiftler arasında anlaşmazlıkları tetikleyebilir. İletişim sorunları: Baskı altında kalan bireyler, eşleriyle açık iletişim kurmakta zorlanabilir. Karar alma süreçlerinde dış etki: Çiftler, kendi isteklerinden çok çevrenin beklentilerine göre karar vermeye başlayabilir (örneğin çocuk sahibi olma zamanı).

Türk Toplumunda Boşanma Olgusu: Sosyoloji ve Sosyal Hizmet Perspektifinden Bir Değerlendirme

Toplumla mesafe koyma: Baskı gören çiftler, sosyal çevrelerinden uzaklaşabilir. Yalnızlaşma: Sosyal etkinliklere katılmama, komşuluk ilişkilerinin zayıflaması gibi sonuçlar doğabilir.

Tüketim baskısı: “El âlem ne der?” düşüncesiyle gereksiz harcamalar yapılabilir (düğün, ev, araba vs.). Borçlanma: Sosyal statü beklentileri nedeniyle çiftler ekonomik olarak zorlanabilir.

Bireyler kendi değerlerini ve yaşam tarzlarını ikinci plana atarak toplumun beklentilerine göre yaşamaya başlayabilir. Bu durum, özellikle kadınların bireysel kimliklerini bastırmalarına neden olabilir.

Boşanma Sonrası Erkeklik Deneyimleri: Toplumsal Cinsiyet ve Psikososyal Süreçler

Boşanma, bireylerin yaşamlarında önemli bir dönüm noktasıdır. Erkeklerin boşanma sonrası yaşadıkları deneyimler, toplumsal cinsiyet rolleri, duygusal başa çıkma stratejileri ve profesyonel destek alma eğilimleri açısından inceleyen çalışmalar mevcuttur.

Katılımcıların önemli bir kısmı, boşanma sonrası profesyonel destek almadan önce kendi yöntemleriyle süreci yönetmeye çalıştıklarını ifade etmiştir. 'Kendime bir süre tanımak istedim', 'çocuklarımla vakit geçirirsem daha iyi hissederim', 'spor ve bir hobi edinirsem bana iyi gelir' gibi ifadeler, bireysel başa çıkma stratejilerini yansıtmaktadır. Bazı katılımcılar, bu yöntemlerin etkisiz kalması durumunda profesyonel destek almaya açık olduklarını belirtmiştir. Ancak ekonomik yetersizlik nedeniyle destek alamayan bireyler de mevcuttur (Aktaş ve Uray). Bazı katılımcılar, boşanma sürecinde profesyonel destek almanın 'güçsüzlük' olarak algılandığını ifade etmiştir. Topluma karşı güçlü bir imaj sergileme ihtiyacı, erkeklerin duygularını bastırmalarına ve destek almaktan kaçınmalarına neden olmaktadır. Demirel'in (2020) 'Boşanmanın Erkeklik Halleri' adlı çalışmasında da benzer bulgulara ulaşılmıştır. Erkekler, toplumda kazandıkları konumun zarara uğrayacağı endişesiyle boşanmayı paylaşmaktan kaçınmakta ve duygularını bastırarak profesyonel destek almamaktadır. Uray (2021) tarafından yapılan çalışmada da erkeklerin boşanma sürecinde bireysel başa çıkma stratejileri geliştirdiği ve bu süreci yalnızlıkla yönetmeye çalıştıkları görülmektedir.

Toplumsal yapıdaki dönüşüm, bilgi iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması, bireyselleşmenin artması ve kadınların iş yaşamına katılımı, aile içi ilişkileri yeniden şekillendirmiştir. Evlilikten beklentilerin maddi temeller üzerine kurulması, bu beklentilerin karşılanmaması durumunda boşanmayı hızlandırmaktadır.

Boşanma sonrası erkeklerin yaşadığı psikososyal süreçler, toplumsal cinsiyet normları ve ekonomik koşullar tarafından şekillenmektedir. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet temelli eşitlikçi ve demokratik aile eğitimi önem kazanmaktadır. Anne baba rol modellerinin yapıcı ve onarıcı olması, hoşgörü, sevgi, empati ve güven üzerine kurulu ilişkiler, bireylerin daha sağlıklı evlilikler kurmasına ve boşanma sürecini daha az travmatik yaşamasına katkı sağlayacaktır.

Toplumsal cinsiyet rolleri, iktidar ilişkileri çerçevesinde şekillenen kültürel bir stratejidir. Erkeklik, güç, otorite ve bağımsızlık gibi özelliklerle tanımlanırken; kadınlık, erkeğe bağımlı ve ikincil bir konumda konumlandırılır. Bu roller, toplumsal kültür tarafından doğal bir süreç gibi sunulurken ataerkil düzen içinde yeniden üretilir ve kuşaklar boyunca aktarılır.

Erkeklik, bireyin davranışlarından duygularına kadar her alanda bir habitus olarak işler. Erkek, toplumsal beklentiler doğrultusunda güçlü, duygusuz, ekonomik sorumluluk taşıyan ve otorite sahibi bir figür olarak kurgulanır. Bu kimlik, yalnızca biyolojik cinsiyetle değil; sünnet, askerlik, iş sahibi olma, evlilik ve babalık gibi toplumsal inşa süreçleriyle kazanılır. Ancak erkeklik, sabit bir kimlik değil; sürekli olarak yeniden üretilmesi ve ispat edilmesi gereken kırılgan bir statüdür. Bu kırılganlık, erkeklik krizinin temelini oluşturur. Toplumsal değişimlerle birlikte erkekliğin geleneksel iktidar alanları sorgulanmaya başlanmış, erkekler bu dönüşüm karşısında güç kaybı yaşama korkusuyla karşı karşıya kalmıştır. Erkekliğin kaybedilme tehdidi, bireysel ve toplumsal düzeyde bir kriz yaratmaktadır. Arıkan ve Kaplan (2022), boşanmanın erkekler üzerindeki sosyal-kültürel ve ekonomik etkilerini değerlendirerek bu krizin çok boyutlu bir yapısı olduğunu ortaya koymuştur.

Aile, bu cinsiyet rollerinin öğrenildiği ve iktidarın pekiştirildiği temel yapıdır. Şiddet ise, aile içinde gözlemlenen ve sorun çözme aracı olarak içselleştirilen bir davranış biçimi olarak ortaya çıkar. Erkek, iktidarını tehdit eden durumlarda şiddete başvurmaktan çekinmemekte; bu davranış, toplum tarafından “doğal” bir refleks olarak kabul görmektedir. Kadının özgürleşmesi ve haklarının gelişmesiyle birlikte bu şiddet meşruiyetini yitirmeye başlamış, kadınlar aile içi şiddeti reddetmeye yönelmiştir. Hamzaoglu ve Şener (2022), kadına yönelik şiddetin sosyo-politik ve kültürel köklerini değerlendirerek toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bu şiddeti besleyen bir unsur olduğunu vurgulamıştır. Bu dönüşüm, boşanma oranlarının artmasına neden olmuş; erkekler için boşanma, geleneksel erkeklik rollerinin ve iktidarının sorgulanması anlamına gelmiştir. Kadının bağımsız kararlar alması, erkeğin aile içindeki otoritesini sarsmakta ve bu durum bazı erkekleri şiddete, hatta cinayete yöneltmektedir. Kadın cinayetleri yalnızca boşanma değil; ilişkiyi reddetme, sonlandırma gibi

Türk Toplumunda Boşanma Olgusu: Sosyoloji ve Sosyal Hizmet Perspektifinden Bir Değerlendirme

nedenlerle de gerçekleşmektedir (KCDP 2024). Gündüz (2022), boşanma sonrası uyum sürecine dair yaptığı gözden geçirme çalışmasında, bireylerin bu süreci daha sağlıklı geçirebilmeleri için psikososyal destek mekanizmalarının önemine dikkat çekmiştir.

Boşanma ve Kadın Olguları Arasındaki İlişki

Türkiye’de boşanma süreci, geleneksel ataerkil yapının etkisiyle özellikle kadınlar için daha zorlayıcıdır. Kadınlar boşanma sonrası ekonomik ve sosyal baskılarla daha fazla karşılaşmaktadır. Kadınların eğitim seviyesinin artması, iş gücüne katılımı ve bireysel bilinçlenme, boşanma oranlarını artıran faktörler arasında yer alır. Televizyon dizileri ve evlilik programları gibi medya içerikleri, aile yapısında değişimlere neden olmakta ve boşanma oranlarını etkileyebilmektedir. Türkiye’de boşanma nedenlerinin başında eşler arasında duygusal bağın zayıflaması ve problem çözümünde yalnız kalma gelmektedir. Gelir düzeyindeki eşitsizlikler, bütçe yönetiminde başarısızlık ve işsizlik gibi faktörler boşanmayı tetiklemektedir. Kadınlar özellikle duygusal ve fiziksel şiddet gibi nedenleri daha yoğun şekilde belirtmektedir.

Boşanmış kadınlar, kendi ailelerinden yeterli destek göremeyebilir; özellikle geleneksel yapıya sahip ailelerde bu durum daha belirgindir. Çocuklar varsa, boşanmış eşle iletişim kaçınılmaz hale gelir; ancak bu iletişim çoğu zaman çatışmalı ve mesafeli olur. Kadınlar, nafaka, velayet ve mal paylaşımı gibi hukuki konularda haklarını savunmakta zorlanabilirler. Toplumsal baskılar nedeniyle kadınlar, kaderini tayin hakkından yoksun kalır, kendi yaşamlarını özgürce şekillendirmekte zorlanır; özellikle kırsal bölgelerde bu durum daha yaygındır. Boşanma sonrası çocukların eğitimi konusunda hem eski eş hem de geniş aile müdahaleleri sık görülür. Boşanma süreci kadınlarda stres kaynaklı fiziksel sağlık sorunlarına yol açabilir. Anksiyete, depresyon gibi ruhsal sorunlar zamanla bedensel hastalıklara dönüşebilir. Kadınlar, boşanma sonrası sosyal çevrede yeniden kabul görmek için çaba harcar; bu süreçte dışlanma ve etiketlenme yaşanabilir. Boşanmış kadınların büyük kısmı ekonomik bağımsızlığa sahip değildir; iş bulmakta ve geçinmekte zorlanırlar. Toplumun baskısı nedeniyle kadınlar sevgi ve cinsel ihtiyaçlarını ifade etmekten çekinir; bu da yalnızlık hissini artırır. Yeniden evlenme kadınlar için hem ekonomik bir çözüm hem de sosyal bir risk olarak görülür; dul kadınlara yönelik önyargılar yaygındır. Kadınlar boşanma sonrası psikolojik destek almakta zorlanır hem ekonomik hem de kültürel engeller bu ihtiyacı karşılamayı güçleştirir. Boşanmış kadınların büyük bir kısmı ekonomik nedenlerle baba evine dönmek zorunda kalmaktadır. Baba evine dönüş, kadının hem bağımsızlık mücadelesini hem de

toplumsal baskılarla yüzleşmesini zorlaştırmaktadır. Kadınlar baba evinde yeniden çocukluk rollerine dönmeye zorlanmakta, bu da psikolojik gerilim yaratmaktadır. Aile içindeki erkek bireylerle (özellikle baba ve erkek kardeşler) yaşanan otorite çatışmaları, kadının yeniden evlenme ya da bağımsız yaşama kararlarını etkilemektedir. Kadınların çoğu, baba evinde karar alma süreçlerinden dışlanmakta ve sosyal çevreyle ilişkileri sınırlanmaktadır (Soygan 2019; Uğur 2014; Kaya 2016; Birol, Temel ve Aydın 2014).

Kadınların ilişkilerde yaptığı iletişim hataları, bireysel özelliklerin yanı sıra toplumsal cinsiyet rolleri ve kültürel normlarla yakından ilişkilidir. Geleneksel olarak duygusal ve empatik bireyler olarak tanımlanan kadınlar, bu rollerin etkisiyle iletişimde dolaylı ifadeler kullanabilir, aşırı detaylara yer verebilir ve duygusal tepkilerini yoğun şekilde gösterebilir. Beklentilerini açıkça ifade etmeme ve geçmiş olayları gündeme getirme gibi davranışlar da iletişimde sorunlara yol açabilir. Bu hatalar bireysel değil, toplumsal bağlamda değerlendirilmelidir. Kadınların iletişim tarzları, yetiştirilme biçimi ve ilişki dinamikleriyle şekillenir; dolayısıyla çözüm bireysel farkındalık kadar toplumsal dönüşümle mümkündür (Girgin 2018; Kara ve Ümmet 2021; Ünlü 2019). Türk toplumunda kadınların akraba ilişkilerinde yaşadığı iletişim zorlukları ise geleneksel yapı, ataerkil değerler ve aile içi hiyerarşilerle bağlantılıdır. Evlilik sonrası eşin ailesiyle kurulan ilişkide kadınlar çoğu zaman uyumlu gelin rolüne zorlanır, bu da duygularını bastırmalarına ve pasif iletişim geliştirmelerine neden olabilir. Yaşça büyük akrabalarla iletişimde saygı baskısı, kadının fikirlerini ifade etmesini engelleyebilir. Eğitimli ve özgür birey olarak varlık göstermeye çalışan kadınlar, geleneksel rollerle çatışma yaşayabilir. Akraba baskısı ve dedikodu gibi sosyal kontrol mekanizmaları da kadının kendini ifade etmesini zorlaştırarak iletişimde ketlenmeye yol açabilir.

Boşanmanın Çocuk Üzerindeki Etkileri

Boşanma, çocukların psikolojik, sosyal ve gelişimsel süreçlerinde önemli etkiler yaratmaktadır. Bu etkiler, çocuğun yaşına, mizacına, ebeveyn tutumlarına ve boşanma sürecinin nasıl yürütüldüğüne bağlı olarak değişkenlik göstermektedir.

Boşanma sürecinde çocuklar sıklıkla öfke, üzüntü, suçluluk, kaygı ve kafa karışıklığı gibi duygusal dalgalanmalar yaşarlar. Bu duygular, özellikle boşanmanın ani ve çatışmalı gerçekleştiği durumlarda daha yoğun hissedilmektedir. Ergenlik dönemindeki çocuklarda depresyon ve kaygı bozuklukları daha belirgin hale geldiği gözlemlenmektedir. Ayrıca, içe kapanma, saldırganlık ve kurallara uymama gibi davranışsal sorunlar da gözlemlenmektedir.

Türk Toplumunda Boşanma Olgusu: Sosyoloji ve Sosyal Hizmet Perspektifinden Bir Değerlendirme

Boşanmanın etkileri çocukların yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir. 0–3 yaş aralığındaki çocuklarda bağlanma sorunları, uyku ve beslenme bozuklukları ile huzursuzluk görülebilir. 3–6 yaş grubundaki çocuklar, boşanma olayını kendi hataları olarak algılayabilir ve ebeveynlerini bir araya getirme çabası içine girebilirler. 7–12 yaş aralığında akademik başarıda düşüş, arkadaş ilişkilerinde bozulma ve ebeveyne karşı öfke gibi belirtiler ortaya çıkabilir. Ergenlik dönemindeki bireylerde ise kimlik bocalaması, asi tutumlar ve sigara ile alkol gibi riskli davranışlara yönelme gözlemlenebilir. Boşanma, çocuklarda aile yapısındaki değişim nedeniyle güvensizlik duygusuna yol açabilir. Bu durum, çocukların geleceğe dair endişe geliştirmelerine neden olabilir. Sosyal ilişkilerde bozulma, çocukların içine kapanmasına veya arkadaşlarına karşı agresifleşmesine sebep olabilir. Ayrıca, boşanma deneyimi çocukların ilerideki romantik ilişkilerinde ve evliliklerinde boşanma riskini artırabilir (Özdemir 2025; Akarçay ve Taşkiran 2024; Öngider 2013).

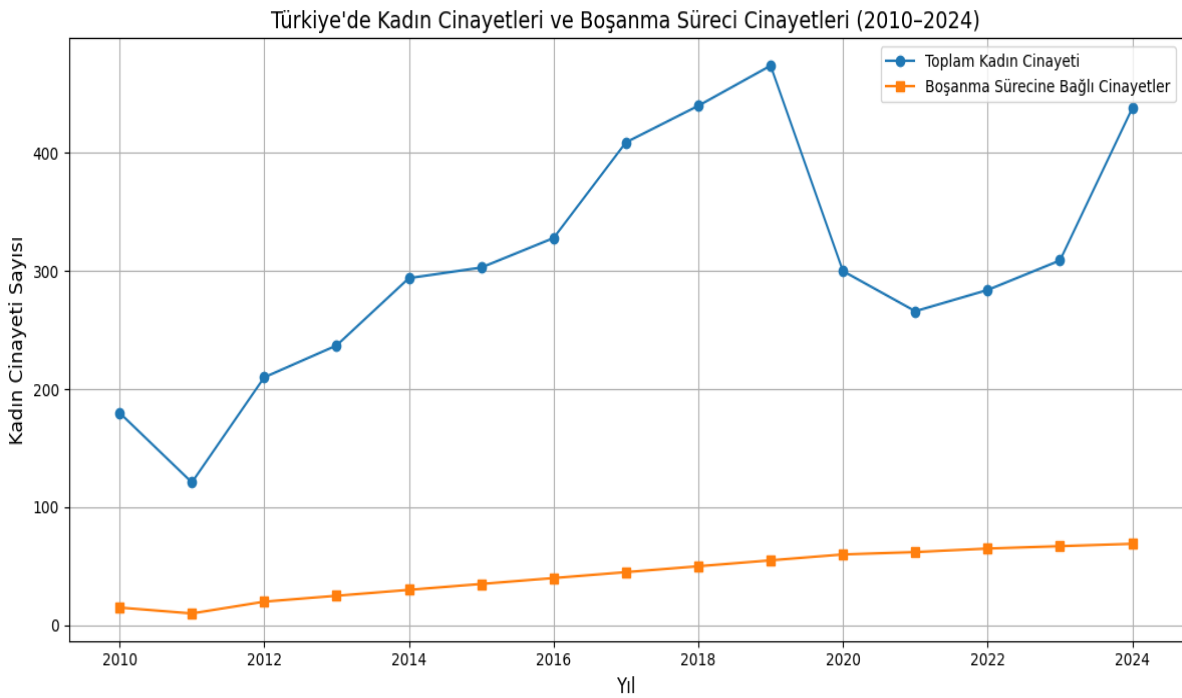
Boşanmanın olumsuz etkilerini azaltmak için bazı koruyucu faktörler ve destek yöntemleri önem taşımaktadır. Sevgi dolu ve sınır koyma becerileri yüksek olan ebeveynlerin, çocukları bu süreçte daha iyi koruduğu ebeveynler arasındaki sağlıklı iletişimin çocukların ruh sağlığına olumlu katkı sunduğu çalışmanın bulguları arasındadır. Günlük rutinlerinin korunması, çocuklara güven hissi verirken; uzman desteği, sürecin daha sağlıklı yönetilmesini sağlayacaktır.

Kadın Cinayetleri

Boşanma oranları son yıllarda artış göstermektedir; özellikle ilk 5 yıl içinde gerçekleşen boşanmalar dikkat çekmektedir. Kadın cinayetlerinin önemli bir kısmı boşanma sürecinde veya sonrasında meydana gelmektedir. Boşanma sonrası kadınların karşılaştığı sorunlar arasında ekonomik yoksunluk, sosyal dışlanma, psikolojik travma ve çocuklarla ilgili velayet problemleri öne çıkmaktadır.

Türkiye’de 2024 yılında işlenen aile içi cinayetlerine bakıldığında bu suçların neredeyse tamamının (%98) erkekler tarafından işlendiği, mağdurların büyük çoğunluğunun ise (%77) kadınlar olduğu görülmektedir. Faillerin neredeyse tamamı (%98) TC vatandaşı ve büyük çoğunluğu (%88) evli durumdadır. Faillerin bir kısmı (%22) cinayet sonrası intihar ederek yaşamına son vermiş; geriye kalan büyük çoğunluğu ise (%72) tutuklanarak cezaevine konulmuştur. Bu cinayetlerin genellikle tartışma ve boşanma süreci koşullarında meydana geldiği görülmektedir. Cinayetlerin çoğunlukla metropol merkezlerinde (%57) ve ev ortamında

(%73) ateşli silah (%57) ve kesici aletler (%31) kullanılarak gerçekleştiği görülmektedir. Cinayet türü olarak da “yakın partner” (eş cinayetleri) ön plana çıkmaktadır. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun yayınladığı verilere göre ekim ayında 48 kadın cinayeti gerçekleşmiştir. Bu veri, 2010 yılından beri bir ayda gerçekleşen en yüksek kadın cinayeti verisi (KCDP, 2024). Tüm bu veriler, Türkiye’nin yedi bölgesinde ve neredeyse her şehrinde görülen aile içi cinayetlerinin kapsamlı bir şekilde ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Kadın cinayetleri, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en görünür ve en trajik sonuçlarından biridir.

Kaynak: Yazar tarafından KCDP ve TKDF verilerinden oluşturulmuştur.

Mavi çizgi: Yıllık toplam kadın cinayeti sayısı (KCDP ve TKDF tahmini verileri).

Turuncu çizgi: Boşanma sürecine bağlı kadın cinayetleri (tahmini artış trendiyle).

Bu grafik, yıllar içinde hem genel kadın cinayetlerinin hem de boşanma sürecine bağlı cinayetlerin artış gösterdiğini ortaya koyuyor. 2020 ve 2021 yıllarında Türkiye’de kadın cinayetlerinde istatistiksel bir düşüş gözlemlenmiştir. Bu düşüşün nedenleri, yalnızca bireysel davranışlarla değil, aynı zamanda toplumsal yapı, normatif düzenlemeler ve pandemi gibi olağanüstü koşullarla ilişkilidir.

COVID-19 pandemisi, bireylerin sosyal yaşamlarını ciddi şekilde sınırlamış, ev içi yaşamı merkezileştirmiştir. Toplumsal hareketliliğin azalması, kamusal alanda gerçekleşen şiddet vakalarının düşmesine neden olmuştur. Ancak ev içi şiddet vakalarında artış yaşanmış,

Türk Toplumunda Boşanma Olgusu: Sosyoloji ve Sosyal Hizmet Perspektifinden Bir Değerlendirme

birçok vaka gizli kalmış ya da raporlanmamış olabilir. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, devlet görevlilerini suçu önleme, mağdur bireyleri koruma, suçları kovuşturma ve şiddeti önleyici politikalar üretme yükümlülükleriyle bağlamıştır. 2020 ve 2021 yıllarında kadın cinayetleri konusunda medya ve sivil toplumun etkisi artmıştır. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (KCDP) gibi örgütler, vakaları görünür kılmış ve kamuoyu baskısı oluşturmuştur. Bu süreç, Giddens' in yapılaşma kuramı ile açıklanabilir. Giddens (1984), toplumsal yapıların durağan veya sadece bireyi sınırlayan yapılar olmadığını, aktörlerin bilinçli, refleksif ve stratejik hareket edebildiğini, toplumun dinamik ve sürekli yeniden inşa edilen bir sistem olduğunu ortaya koyar. Sivil toplumun baskısı, devletin politikalarını ve bireylerin davranışlarını dönüştürmüştür.

Kadın cinayetleri verileri farklı kurumlar tarafından toplanmakta ve tanımlanmaktadır. TÜİK yalnızca resmi adli vakaları sayarken, TKDF ve KCDP gibi sivil platformlar şüpheli ölümleri de dahil etmektedir. Bu fark, istatistiksel düşünün metodolojik bir yanılgı olabileceğini göstermektedir. Bourdieu'nun (2014) sembolik şiddet kavramı bu bağlamda devreye girer: görünmeyen şiddet, istatistiksel olarak da yok sayılabilir. Bourdieu, sembolik şiddeti görünmeyen ama etkili bir iktidar biçimi olarak tanımlar. Kadına yönelik şiddet, çoğu zaman normalleştirilmiş ve görünmez kılınmıştır. Bu bağlamda: Şiddetin bazı biçimleri, istatistiksel olarak yok sayılmış olabilir. Kadınların yaşadığı baskı ve tehdit, fiziksel şiddetle sınırlı olmayan, sembolik düzeyde de gerçekleşmektedir. Bu bağlamda Arpacı (2020) Bourdieu'nun sosyolojiye en önemli teorik katkıları olarak değerlendirilen habitus, eril tahakküm, kültürel sermaye ve sembolik şiddet gibi kavramları teorik olarak bedenselleşme üzerine kurguladığından bahseder. Habitus bedenselleşmiş yatkınlıklar ve kültürel sermaye bedenselleşmiş beceriler iken, eril tahakküm cinsel farkı inşa ederek bedenselleşen ataerkil iktidardır. Sembolik şiddet ise hem bedenselleşen yatkınlıkların oluşmasının hem de bedenselleşen eril tahakkümün kurucu gücü ve bu gücün başvurduğu sembolik aygıtların bütünüdür.

Pierre Bourdieu'nün "eril tahakküm" kavramı, kadın cinayetlerini toplumsal cinsiyet ilişkilerinin tarihsel ve kültürel bağlamında değerlendirmek için güçlü bir kuramsal zemin sunar. Eril tahakküm, erkek egemenliğinin yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda sembolik yollarla da sürdürüldüğü bir yapıyı ifade eder. Bu bağlamda kadın cinayetleri, sembolik şiddetin en uç ve görünür biçimi olarak ortaya çıkar; çünkü kadınların toplumda ikincil konumda kalmasını sağlayan kültürel kabuller, şiddeti meşrulaştıran bir zemin oluşturur.

Bourdieu'nün habitus ve alan kavramlarıyla düşünüldüğünde, bireylerin bu tahakküm ilişkilerini “doğal” kabul etmeleri ve sosyal alanların bu ilişkileri yeniden üretmesi, kadınlara yönelik şiddetin sürekliliğini açıklar. Medya ve hukuk gibi kurumsal yapılar ise bu tahakkümü “aşk cinayeti”, “kıskançlık” “tahrik indirimi” gibi söylemlerle pekiştirerek kadın cinayetlerinin toplumsal meşruiyetini arttırmaktadır. Dolayısıyla kadın cinayetleri, bireysel bir patoloji değil, toplumsal yapının eril tahakkümle şekillenmiş bir sonucu olarak değerlendirilmelidir.

SONUÇ

Bu çalışma, Türk toplumunda boşanma olgusunu sosyolojik ve sosyal hizmet perspektiflerinden ele alarak, boşanmanın birey, aile ve toplum üzerindeki çok boyutlu etkilerini kapsamlı biçimde ortaya koymuştur. Araştırma bulguları, boşanmanın yalnızca eşler arasındaki hukuki bir ayrılık değil; aynı zamanda sosyal rollerin, ilişkilerin ve yaşam biçimlerinin yeniden tanımlandığı bir dönüşüm süreci olduğunu göstermektedir.

Katılımcı ifadeleri doğrultusunda, boşanma kararında en belirleyici etkenlerin iletişim eksikliği, ekonomik sorunlar, toplumsal baskılar ve cinsiyet rolleri olduğu görülmüştür. Özellikle evliliğin ilk yıllarında yaşanan kırılganlık, bireylerin olgunlaşmamış kişilik yapıları ve geniş aile çevresinin müdahaleleriyle daha da derinleşmektedir. Bu durum, evlilik kurumunun sürdürülebilirliğini tehdit eden yapısal ve kültürel sorunlara işaret etmektedir.

Boşanma süreci kadınlar ve erkekler açısından farklı deneyimlerle şekillenmektedir. Kadınlar, boşanma sonrası dönemde ekonomik yoksunluk, sosyal dışlanma, psikolojik travma ve çocuklarla ilgili hukuki mücadeleler gibi çok yönlü zorluklarla karşılaşırken; erkekler ise duygularını bastırma, yalnızlıkla baş etme ve profesyonel destek alma konusundaki çekincelerle mücadele etmektedir. Bu farklılıklar, toplumsal cinsiyet rollerinin boşanma sürecindeki etkisini açıkça ortaya koymakta ve sosyal hizmet müdahalelerinin bu bağlamda ne denli önemli olduğunu göstermektedir.

Çocuklar ise boşanmanın en kırılgan aktörleri olarak, gelişimsel, psikolojik ve sosyal açıdan ciddi etkiler yaşamaktadır. Boşanma sürecinin çocuklar üzerindeki etkileri yaş gruplarına göre farklılık göstermekte; bağlanma sorunları, akademik başarısızlık, davranışsal bozukluklar ve geleceğe dair güvensizlik gibi sonuçlar doğurmaktadır. Bu bağlamda, çocukların korunması ve desteklenmesi için ebeveynlerin bilinçli tutumlar sergilemesi ve profesyonel yardım almaları büyük önem taşımaktadır.

Toplumsal yapıdaki dönüşüm, bireyselleşme, kadınların iş gücüne katılımı ve dijitalleşme gibi faktörlerle birlikte aile yapısının yeniden şekillendiği görülmektedir.

Türk Toplumunda Boşanma Olgusu: Sosyoloji ve Sosyal Hizmet Perspektifinden Bir Değerlendirme

Geleneksel aile anlayışından uzaklaşılması, evlilik dışı birlikteliklerin ve tek ebeveynli ailelerin yaygınlaşması, boşanma oranlarının artmasına neden olmaktadır. Bu dönüşüm, evlilikten beklentilerin de değişmesine yol açmış; artık ekonomik birliktelik kadar duygusal tatmin, bireysel gelişim ve karşılıklı anlayış da evliliklerin temel dinamikleri haline gelmiştir.

Kadın cinayetleri verileri, boşanma sürecinin toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle nasıl iç içe geçtiğini ve erkeklik krizinin şiddetle nasıl sonuçlanabildiğini göstermektedir. Erkeklerin boşanma sürecinde yaşadığı iktidar kaybı korkusu, bazı durumlarda şiddet davranışlarına dönüşmekte ve bu durum kadınların yaşam hakkını tehdit etmektedir.

Öneriler

Sosyal Hizmet Müdahaleleri Geliştirilmeli: Boşanma sürecindeki bireyler için psikososyal destek mekanizmaları yaygınlaştırılmalı; özellikle kadınlar ve çocuklar için kriz müdahale merkezleri, danışmanlık hizmetleri ve hukuki destek birimleri güçlendirilmelidir.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitimi Yaygınlaştırılmalı: Okullarda, aile eğitim programlarında ve medya içeriklerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik eden içerikler artırılmalı; erkeklik ve kadınlık rollerine dair kalıplaşmış algılar sorgulanmalıdır.

Boşanma Öncesi Danışmanlık Hizmetleri Sunulmalı: Evlilikte sorun yaşayan çiftlere yönelik erken müdahale programları ve evlilik danışmanlığı hizmetleri yaygınlaştırılmalı; bu sayede boşanma süreci daha sağlıklı yönetilebilir.

Çocuklara Yönelik Psikolojik Destek Programları Oluşturulmalı: Boşanma sürecinden etkilenen çocuklar için okul temelli psikolojik destek programları ve aile içi iletişim eğitimleri geliştirilmelidir.

Kadınların Ekonomik Güçlenmesi Desteklenmeli: Boşanma sonrası kadınların ekonomik bağımsızlıklarını sürdürebilmeleri için mesleki eğitim, istihdam olanakları ve girişimcilik destekleri artırılmalıdır.

Toplum Baskısına Karşı Farkındalık Kampanyaları Düzenlenmeli: Boşanmış bireylere yönelik önyargıların kırılması ve sosyal dışlanmanın önlenmesi amacıyla kamu spotları, seminerler ve sosyal medya kampanyaları yürütülmelidir.

Veri Tabanları ve Araştırmalar Güncellenmeli: Boşanma olgusuna dair TÜİK, KCDP ve TKDF gibi kurumların veri toplama yöntemleri standardize edilmeli; şiddet ve boşanma ilişkisini daha net ortaya koyan araştırmalar teşvik edilmelidir.

Dinî Kurumlarla İş Birliği Yapılmalı: Dinî değerlerin boşanma sürecindeki etkisi göz önünde bulundurularak, dinî liderlerle iş birliği içinde evlilik ve boşanma konularında bilinçlendirici çalışmalar yapılmalıdır.

EXTENDED ABSTRACT

Divorce has become an increasingly prevalent social phenomenon in modern societies, including Turkey, where traditional family structures and cultural norms still exert significant influence. This study explores the multifaceted nature of divorce in Turkish society through the lenses of sociology and social work. It aims to understand the causes, consequences, and sociocultural dynamics of divorce, while emphasizing the roles of gender, religion, and societal expectations. The research also highlights the critical role of social workers in supporting individuals and families during and after the divorce process.

The study adopts a qualitative research approach, utilizing literature review and secondary data analysis. Key sources include reports from the Turkish Statistical Institute (TÜİK), the Federation of Turkish Women's Associations (TKDF), and the Platform to Stop Femicide (KCDP). The analysis incorporates sociological theories, religious perspectives (Islam, Christianity, Judaism), and gender studies to provide a comprehensive understanding of divorce in Turkey. Case studies and participant narratives are used to illustrate the psychosocial experiences of divorced individuals.

Divorce is influenced by various factors including communication breakdown, financial difficulties, societal pressure, and unmet emotional expectations. Cultural norms and religious beliefs often delay divorce decisions, especially among women. Women face greater economic and social challenges post-divorce, including stigmatization, limited support from families, and difficulties in securing custody and financial independence. Men, on the other hand, often suppress emotions due to societal expectations of masculinity, leading to isolation and reluctance to seek professional help.

Divorce significantly affects children's emotional and developmental well-being. Reactions vary by age, with younger children experiencing attachment issues and older children showing behavioral problems. Parental conflict and lack of stability exacerbate these effects. Islamic law allows divorce under specific conditions, emphasizing a structured and respectful process. Christianity generally discourages divorce, with Catholicism prohibiting it entirely. Judaism permits divorce but restricts women's rights through the "get" system. These religious frameworks shape societal attitudes and individual decisions regarding divorce.

Türk Toplumunda Boşanma Olgusu: Sosyoloji ve Sosyal Hizmet Perspektifinden Bir Değerlendirme

Social expectations around gender roles, parenting, and family honor contribute to marital strain. Women are often pressured to conform to traditional roles, while men are expected to maintain authority. These pressures can lead to psychological distress and hinder open communication within marriages. Divorce challenges traditional notions of masculinity. Men may perceive the loss of marital control as a threat to their identity, sometimes resulting in aggressive behavior. The study links this dynamic to rising rates of domestic violence and femicide during divorce proceedings.

According to TÜİK (2024), divorce rates in Turkey have increased by 8% compared to the previous year. Most divorces occur within the first five years of marriage. Custody is predominantly awarded to mothers (74.4%). These trends reflect shifting family dynamics and evolving societal values. Social workers play a vital role in providing psychosocial support, crisis intervention, and family restructuring services. Their involvement is crucial in mitigating the negative effects of divorce, especially for vulnerable groups such as women and children.

The study reveals that divorce in Turkish society is not merely a personal decision but a complex social process shaped by cultural, economic, and religious factors. Gender roles and societal expectations significantly influence both the decision to divorce and the post-divorce experiences. The transformation of family structures due to urbanization, industrialization, and globalization has led to new forms of relationships and challenges. Divorce is increasingly viewed as a pathway to personal growth and autonomy, particularly for women seeking liberation from oppressive marital conditions.

The research also underscores the importance of addressing symbolic violence and hidden societal pressures that perpetuate gender inequality. Media representations, religious teachings, and family traditions all contribute to the normalization of certain behaviors and expectations that can be detrimental to marital stability and individual well-being.

Divorce in Turkey is a multidimensional phenomenon that reflects broader societal transformations. The study calls for gender-sensitive social policies, enhanced support systems for divorced individuals, educational programs promoting healthy relationships, and greater involvement of social workers in family services. Understanding divorce through sociological and social work perspectives allows for more effective interventions and policy development. It also highlights the need for cultural change to support individuals in making informed and autonomous decisions about their relationships.

KAYNAKÇA

- Akarçay Ulutaş, D., Taşkıran, M. (2024). Is Co-Parenting Possible After Divorce?: A Scoping Review of the Effects on Children, *İmgelem*, (15), 27-60. Doi: <https://doi.org/10.53791/imgelem.1491998>
- Aksan, G. (2025). Ebeveyn ve Genç İlişkisinde Aile Tutumları ve Aile Değerleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma, *Habitus Toplumbilim Dergisi*, 6, 95-124. Doi: 10.62156/habitus.1629339
- Aktaş, G., Uray, D. (2021). Erkeklerin Boşanma Sürecine İlişkin Deneyimleri, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 45(2), 1-28.
- Akyüz Gündüz, A. (2022). Türkiye’de Boşanmış Kişilerin Boşanma Sonrası Uyum Sürecini Anlamak: Bir Gözden Geçirme Çalışması, *International Social Sciences Studies Journal*, 6(3).
- Alparslan Özdemir, Y., Barut, Y. (2024). 1998-2024 Yılları Arasında Boşanma ve Çocuk Konusunda Yapılan Çalışmaların İncelenmesi, *International Journal of Social And Humanities Sciences*, 8(2), 169-194.
- Amato, P. R. (2010). Research on Divorce: Continuing Trends and New Developments, *Journal of Marriage and Family*, 72(3), 650-666.
- Arıkan, H., Kaplan, B. (2022). Boşanmanın Erkekler Üzerindeki Sosyal-Kültürel ve Ekonomik Etkilerinin Değerlendirilmesi, *Topkapı Journal of Social Science*, 1(1).
- Arpacı, M. (2020). Pierre Bourdieu Sosyolojisinde Beden, Cinsiyet ve Cinsellik, *Habitus Toplumbilim Dergisi*, (1), 119-136.
- Ayhan, S. (2018). Sebep ve Sonuçlarıyla Türkiye’de Boşanma, SDAM Raporu.
- Bilgin, Ö., Barut, Y. (2024). Boşanma Sürecindeki Bireylere Dair Tanımlayıcı Bir Araştırma, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 299-311.
- Birol, S. Ş., Temel, V. ve Aydın, E. (2014). Boşanmış Kadınların Karşılaştığı Sosyoekonomik Sorunlar, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19(32), 47-54.
- Bourdieu, P. (2014). *Eril Tahakküm*, B. Yılmaz (Çev.), İstanbul Bağlam Yayıncılık.
- Cooney, T. M. (2022). Introduction to Special Issue on “Divorce and the life course”, *Social Sciences*, 11(5), 202. Doi: <https://doi.org/10.3390/socsci11050202>
- Demirel, R. (2020). Boşanmanın Erkeklik Halleri, Konya: Çizgi Kitabevi. <https://www.cizgikitabevi.com/kitap/1097-bosanmanin-erkeklik-halleri>
- Elmas, Ç., Adak, N. (2020). Türkiye’de Boşanma Nedenlerinin Toplumsal Kökenleri ve Boşanma Sonrası Deneyimler, *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 43(1), 84-97.
- Fiyakalı, N. C. (2008). Boşanma Sürecinde Çiftlerin Yaşadığı Psikolojik Sorunlar, *Türk Psikoloji Dergisi*, 23(61), 45-59.
- Giddens, A. (1984). The constitution of society: Outline of the theory of structuration, University of California Press.
- Girgin, Ç. (2018). Kadınların Günlük Hayattaki İletişim Engelleri: Nitel bir Çalışma, *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (29), 141-160. Doi: <https://doi.org/10.16878/gsuilet.500936>

Türk Toplumunda Boşanma Olgusu: Sosyoloji ve Sosyal Hizmet Perspektifinden Bir Değerlendirme

- Hamzaoglu, M., Şener, B. (2022). Kadına yönelik şiddet olgusunun sosyo-politik, sosyo-ekonomik ve kültürel-ideolojik kökleri üzerine bir değerlendirme: “Toplumsal cinsiyet eşitsizliği” ve “namus” olguları, *Tophum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 3(2).
- Härkönen, J. (2015). Divorce, R. Scott & S. Kosslyn (Eds.), in *Emerging trends in the social and behavioral sciences* (1-15), John Wiley & Sons. Doi: <https://doi.org/10.1002/9781118900772.etrds0091>
- İslam ve İhsan. (2023). Boşanma ile İlgili Dini Hükümler. <https://www.islamveihsan.com/bosanma-ile-ilgili-dini-hukumler.html>
- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (KCDP). (2023). Kadın cinayetleri raporu.
- Kahraman, A. (2022). İslâm Hukukuna Göre Boşanma Prosedürü ve Ahlakı, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 40, 27-74. Doi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2616501>
- Kara, A., Ümmet, D. (2021). Evli kadınlarda evlilik uyumu ve iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Academic Platform Journal of Education and Change*, 4(2), 233-244. Doi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/apjec/issue/67656/1029728>
- Kaya, K., Tan Eren, G. (2020). Boşanma ve erken boşanmaların artış nedenleri, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(9), 708-728.
- Kaya, T. (2016). İstanbul’da yaşayan boşanmış kadın ve erkeklerin boşanma deneyimleri, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(46), 888-902.
- Khojasteh Mehr, R., Najimi, M., Roberts, K. M. vd. (2025). “Nothing will ever be the same again”: The lived experience of reconciliation after filing for divorce, *The American Journal of Family Therapy*, 53(3), 297-318. Doi: <https://doi.org/10.1080/01926187.2024.2436500>
- Öngider, N. (2013). Boşanmanın çocuk üzerindeki etkileri, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/115048>
- Özdemir, S. (2025). *Hukuki, psikososyal ve toplumsal boyutlarıyla boşanma ve velayet sürecinin çocuklar üzerindeki etkileri*, SETA Yayınları.
- Özgüven, İ. E. (2017). *Aile danışmanlığı*, Nobel Yayınları.
- Rogers, C. (2004). Çocukların boşanma sürecindeki psikolojik tepkileri, *Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, 18(2), 112–128.
- Rosenfeld, M. J., Roesler, K. (2023). Stability and change in predictors of marital dissolution in the U.S. 1950–2017, *Journal of Marriage and Family*. Doi: <https://doi.org/10.1111/jomf.12932>
- Santrock, J. W. (2012). *Life-span development*, McGraw-Hill Education.
- Sommers-Flanagan, J. (2009). *Counseling and psychotherapy theories in context and practice*, John Wiley ve Sons.
- Soygan, H. (2019). Boşanmış kadınların boşanma sebepleri ve boşanma sonrası karşılaştıkları güçlüklerin sosyolojik analizi: Yozgat ili örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yozgat Bozok Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şen, H. (2015). *Boşanma sürecinde çocukların psikolojik durumu*. *Eğitim ve Psikoloji Dergisi*, 27(1), 78-89.

- Şentürk, M. (2006). Boşanmanın Çocuklar Üzerindeki Etkileri, *Aile ve Toplum Dergisi*, 8(3), 34-41.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2014). Türkiye Boşanma Nedenleri Araştırması (TBNA).
- Tharakan, A. (2025). Trends, impacts, and emerging perspectives on divorce in Kerala – A review approach, *Discover Global Society*, 3, 62. Doi: <https://doi.org/10.1007/s44282-025-00199-0>
- Türk Kadın Dernekleri Federasyonu (TKDF). (2023a). Kadına yönelik şiddet istatistikleri.
- Türk Kadın Dernekleri Federasyonu (TKDF). (2023b). Kadın cinayetleri raporu.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). Boşanma istatistikleri.
- Uğur, S. B. (2014). Günümüzde kadının boşanma deneyimleri: Akademisyen kadınlar üzerine bir araştırma, *Mediterranean Journal of Humanities*, 4(2), 293-326.
- Ullah, N. (2018). Yahudi Hukukunda Boşanma ve Aguna Problemi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uyar, N., Yıldırım, İ. (2022). Kadınların boşanma sonrası yaşama uyum deneyimleri, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 405-434.
- Ünlü, D. G. (2019). Kişilerarası iletişim sürecinde toplumsal cinsiyet kimliği kalıp yargılarının belirlenmesi: İletişim kaynağının beden dili üzerinden bir inceleme, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*.
- Wallerstein, J. S., Lewis, J. M. (2004). *The unexpected legacy of divorce: Report of a 25-year study*, Harvard University Press.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuk Eğitimi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, N. (2023). *Türkiye’de Boşanma ve Sebepleri*, Bilig Dergisi.
- Yılmaz, N. (2025). Latin Kilise Babaları Perspektifinden Hristiyanlıkta Boşanma ve Yeniden Evlenme, *Marifetname*, 12(1), 257-278.
- Yüzer, İ. (2021). Evlilik, boşanma ve şiddet: evli erkekler üzerinden bir değerlendirme, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türk Toplumunda Boşanma Olgusu: Sosyoloji ve Sosyal Hizmet Perspektifinden Bir Değerlendirme

Makale Bilgileri/Article Information

Etik Beyan:	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan edilir.	Ethical Statement:	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Çıkar Çatışması:	Çalışmada kişiler veya kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.	Conflict of Interest:	The authors declare that declare no conflict of interest.
Yazar Katkı Beyanı:	Çalışmanın tamamı yazar tarafından oluşturulmuştur.	Author Contribution Declaration:	The entire study was created by the author.
Mali Destek:	Çalışma için herhangi bir kurum veya projeden mali destek alınmamıştır.	Financial Support:	The study received no financial support from any institution or project.
Yapay Zekâ Kullanımı:	Bu çalışmada herhangi bir yapay zekâ tabanlı araç veya uygulama kullanılmamıştır.	Use of Artificial Intelligence:	This study did not utilize any artificial intelligence-based tools or applications.
İntihal:	Bu makalede intihal taraması yapılmış ve intihal içermediği teyit edilmiştir. – İntihal.Net	Plagiarism:	This article has been scanned for plagiarism and it has been confirmed that it does not contain plagiarism. – İntihal.Net

